

Резюме

Усова Є. С. Криминологічна характеристика особистості злочинця, який злісно не виконує своїх обов'язків по догляду за дитиною.

У статті проводиться криминологічне дослідження особистості злочинця, який вчинив злісне невиконання своїх обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлено опіку чи піклування. Акцентовано увагу, що ефективне вивчення особистості злочинця неможливо уявити без дослідження структури даної особистості. Аналіз різних наукових підходів з даного питання, вивчення статистичних даних, а також кримінальних справ за ст. 166 КК України, дало можливість виділити соціально-демографічні, морально-психологічні та кримінально-правові ознаки особистості злочинця, який вчинив злісне невиконання своїх обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлено опіку чи піклування і скласти його криминологічний портрет.

Ключові слова: особистість злочинця, структура особистості злочинця, злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною.

Резюме

Усова Е. С. Криминологическая характеристика личности преступника, злостно не исполняющего свои обязанности по уходу за ребенком.

В статье проводится криминологическое исследование личности преступника, который совершил злостное неисполнение своих обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлены опека или попечительство. Акцентируется внимание, что эффективное изучение личности преступника невозможно представить без исследования структуры данной личности. Анализ различных научных подходов по данному вопросу, изучение статистических данных, а также уголовных дел по ст. 166 УК Украины, дало возможность выделить социально-демографические, морально-психологические и уголовно-правовые признаки личности преступника, совершившего злостное неисполнение своих обязанностей по уходу за ребенком или лицом, в отношении которого установлены опека или попечительство и составить его криминологический портрет.

Ключевые слова: личность преступника, структура личности преступника, злостное невыполнение обязанностей по уходу за ребенком.

Summary

Usova E. Criminological characteristics of personality of the criminal, maliciously not perform his duties child care.

In the article the criminological study of offender who has committed a willful failure to perform its obligations under the care of the child or the person against whom the custody or guardian ship. Analysis of the various scientific approaches on this issue, the study of statistics, gave an opportunity to high light the socio-demographic, psychological and penal signs of offender, who has committed will full failure to perform its obligations under the care of a child or a person against whom the custody or guardian ship and make his criminological portrait.

Key words: identity of the offender, the structure of the individual offender, will full neglect of childcare.

Отримано 9.10.2014

УДК 343.237

Т. Г. ЦИБУЛІН

Тарас Григорович Цибулін, здобувач Київського університету права НАН України

СПОСОБИ ФІЗИЧНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОСОБНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Дослідження, спрямовані на з'ясування сутності співучасті у вчиненні злочину загалом і такого виду співучасника, як пособник, зокрема, не втрачають своєї актуальності, незважаючи на значну кількість праць, присвячених цій тематиці у науці кримінального права. Так, дискусійними залишаються питання щодо кваліфікації дій пособника при вчиненні злочину із спеціальним суб'єктом, відмежування причетності до злочину і пособництва у вчиненні злочину, розмежування дій пособника і посередника у вчиненні злочину. Разом із тим до кінця невирішеним залишається питання доцільності криміналізації окремих видів пособницьких дій в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Зокрема, С. А. Єршов дійшов висновку про те, що регламентація пособництва має бути здійснена лише в Загальній частині Кримінального кодексу. Із Особливої частини, відповідальність за пособництво необхідно виключити¹. Також до дискусійних належить і питання про суспільну небезпечність кожного із співучасників у вчиненні злочину, а відтак і диференціації їх відповідальності та індивідуалізації покарання. Наведеним та іншим питанням, пов'язаним із дослідженням ознак пособника та способів пособництва, присвячені праці

таких науковців, як С. С. Аветісян, А. А. Арутюнов, Р. Р. Галіакбаров, В. К. Грищук, С. А. Єршов, О. О. Кваша, М. І. Ковальов, М. Й. Коржанський, О. М. Лемешко, Р. С. Орловський, А. В. Ушаков, В. Ю. Шубіна та інших. Однак, незважаючи на існування значної кількості кримінально-правових досліджень пособництва, посередництва та причетності до вчинення злочину, багато питань, пов'язаних зі встановленням способів фізичного та інтелектуального пособництва, залишаються дискусійними, а тому потребують подальшого наукового аналізу, що і є метою статті.

Перелік наведених дискусійних питань свідчить про те, що проблема кримінальної відповідальності за пособництво у злочині носить міжінституційний характер, а тому саме з урахуванням цієї особливості має досліджуватись у науці кримінального права. Не є винятком у цьому контексті й такі види пособництва, як фізичне та інтелектуальне, що мають бути проаналізовані не лише з позицій розкриття їх конститутивних ознак, але й із позицій їх співвідношення з іншими суміжними категоріями, такими як посередництво чи підбурювання.

Виокремлення фізичного та інтелектуального пособництва є традиційним для науки кримінального права, оскільки зазначені аспекти аналізувались як дореволюційними вченими-криміналістами, так і науковцями сучасного етапу розвитку кримінально-правової доктрини.

Поряд із традиційним поділом пособництва на фізичне та інтелектуальне в науці кримінального права обґрунтовувались пропозиції щодо його поділу на три види, третім із яких є пособництво-приховування, до якого пропонується відносити заздалегідь дану обіцянку укрити злочинця, знаряддя, сліди злочину або предмети, здобуті злочинним шляхом². Незважаючи на відсутність відповідної диференціації у нормах КК, під фізичним пособництвом традиційно пропонується розуміти надання засобів або знарядь злочину чи усунення перешкод вчинення злочину. У свою чергу, інтелектуальне пособництво полягає у наданні порад і вказівок, а також у заздалегідь наданій обіцянці переховування злочинця, знарядь, засобів, слідів учинення злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, придбання або збут цих предметів, інше сприяння приховуванню злочину³.

Досліджуючи види пособництва, М. С. Таганцев між пособниками відрізняв: 1) пособників інтелектуальних, які різними способами і засобами сприяють створенню злочинного умислу, даючи, наприклад, поради і вказівки, коли й де зручніше вчинити злочин; зміцнити рішучість головних винуватців або своїми зауваженнями, вказівками полегшують вчинення злочину, дають обіцянку приховати сліди тощо; 2) пособників фізичних, які беруть участь своєю фізичною діяльністю, передбачаючи при цьому, що вони діють свідомо і за змовою⁴.

Результати аналізу поняття «пособник» свідчать про пріоритет форм інтелектуального сприяння над сприянням фізичним при розкритті його змісту, оскільки первинними ознаками, які визначають поняття відповідного співучасника, є надання порад та вказівок.

Щодо питання з'ясування сутності інтелектуального пособництва у науці кримінального права існують підходи як щодо визначення загального поняття цього виду пособництва, так і щодо визначення способів його вчинення. Так, до способів аналізованого виду пособництва пропонується відносити: надання порад, вказівок, інформації, заздалегідь обіцяне приховування засобів і знарядь вчинення злочину, злочинця, слідів злочину, предметів одержаних злочинним шляхом, заздалегідь обіцяне придбання чи збут таких предметів⁵. В. К. Грищук зазначає, що інтелектуальне пособництво передбачає надання порад, вказівок і заздалегідь обіцяне приховування: 1) знарядь чи засобів вчинення злочину; 2) злочинця; 3) слідів злочину; 4) предметів, одержаних злочинним шляхом; заздалегідь обіцяне придбання чи збут предметів, здобутих злочинним шляхом; заздалегідь обіцяне сприяння іншим чином приховати злочин⁶.

На думку М. І. Ковальова, інтелектуальне пособництво – це умисні активні дії, які виявляються у психічному впливі на свідомість і волю виконавця та зміцнюють його рішучість вчинити злочин⁷. Із таким підходом погоджуються не усі науковці. Так, А. Арутюнов вважає, що пособник не може зміцнювати рішучість, наприклад виконавця, вчинити злочин, оскільки це вже вчинив підбурювач. Якщо ж пособник «вимушений» зміцнювати рішучість вчинити злочин, це означає, що діяльність підбурювача була невдалою. Пособник може лише полегшувати, сприяти, допомагати вчиненню злочину⁸.

З наведеною позицією можемо погодитись лише частково, зокрема про те, що функції пособника зводяться до полегшення, сприяння, певної допомоги вчиненню злочину. Однак не можемо погодитись із тим, що пособник не може мати жодного впливу на формування умислу особи, оскільки це є роллю підбурювача. По-перше, підбурювача може й не існувати, оскільки умисел на вчинення злочину може виникнути у виконавця чи іншого співучасника самостійно, тобто без стороннього впливу. По-друге, сприяючи формуванню умислу і в подальшому – вчиненню злочину, особа може поєднати у собі дві ролі: підбурювача та пособника, а тому, на наш погляд, слід уникати висновків, які б унеможливлювали їх поєднання. По-третє, не можна повністю виключати того, що певні дії пособника можуть справляти вплив на формування умислу особи на вчинення злочину, який концептуально відрізняється від впливу, що його здійснює підбурювач. Так, надання порад чи вказівок щодо вчинення злочину може утвердити особу в умислі на вчинення злочину, однак за таких умов відсутні підстави стверджувати, що така особа схилила іншу особу до вчинення злочину. Таким чином, при оцінці діянь пособника необхідно враховувати, що не будь-який вплив на умисел особи є її підбурюванням.

Дискусійним у контексті інтелектуального пособництва є питання щодо наявності підстав для віднесення до такого виду пособництва дій, які полягають у схваленні чи мовчазній згоді на вчинення злочину.

При цьому, незважаючи на відсутність у таких діях фактору активного фізичного чи інтелектуального сприяння вчиненню злочину, науковці наголошують на їх суспільній небезпечності. Зокрема, як зазначає В. Ю. Шубіна, така форма пособництва нерідко зустрічається в діяльності державних чиновників правоохоронної системи, а також у Збройних силах. Саме вони, на думку вченої, формують низову корупцію, але їх дії чи бездіяльність належної правової оцінки як пособництво не одержують⁹. Це ж саме питання постає у контексті обіцянки надати транспортний засіб, яка, на думку А. В. Ушакова, не може бути віднесена ані до фізичних, ані до інтелектуальних форм пособництва¹⁰. Разом із тим результати аналізу наукових джерел засвідчили складність окресленого питання і дискусійність підходу кваліфікації таких дій як пособницьких.

Так, О. М. Лемешко аналізує ситуацію, при якій охоронець, оглядаючи ввірений йому об'єкт, виявляє групу злодіїв, які розкрадають майно, прийняте ним під охорону. Бажаючи помститися власнику майна, охоронець мовчазно спостерігає за тим, що відбувається, даючи можливість незнайомим йому особам завершити крадіжку, і лише після від'їзду розкрадачів здійснює тривогу. Вчена зауважує: багато хто з авторів вважає, що свідоме невжиття заходів до охорони майна при розкраданні з метою усунення перешкод для вчинення злочину повинно розглядатися як пособництво розкраданню. Натомість О. М. Лемешко констатує, що зазначений підхід до кримінально-правової оцінки відповідного діяння не враховує, що така бездіяльність об'єктивно сприяє розкраданню, але між охоронцем і розкрадачами може бути відсутня змова і тому співучасть виключається. Таким чином, для віднесення певного виду пособництва вчиненню злочину до інтелектуального чи фізичного необхідним є аналіз не лише об'єктивних ознак діяння, але й суб'єктивного зв'язку між імовірним пособником та іншими учасниками вчинення злочину¹¹.

Р. С. Орловський вважає, що фізичне пособництво полягає у сприянні виконавцеві в реалізації його злочинного наміру за допомогою діянь, які дають змогу виконавцеві виконати об'єктивну сторону складу злочину. Його утворюють такі форми сприяння, як надання засобів для вчинення злочинного задуму, усунення перешкод, що заважають виконавцеві виконати об'єктивну сторону складу злочину, створення необхідних умов, що забезпечують вчинення злочину¹².

У свою чергу, як зазначається у юридичній літературі, під наданням засобів розуміються будь-які дії, що полегшують можливість вчинити чи довести до кінця початий злочин. Дії пособника можуть полягати у наданні злочинцю знарядь вчинення злочину: постачання вбивці зброєю, грабіжника – відмичкою тощо. До цього ж виду пособництва можна віднести надання виконавцю різних побічних засобів, необхідних для досягнення злочинного наслідку: транспорту, фальшивих документів тощо. До усунення перешкод можна віднести злам сховища для наступної крадіжки, отруєння сторожових собак для того, щоб виконавець міг вільно проникнути на склад, отримання згоди вартового чи сторожа на розкрадання зі складу матеріальних цінностей¹³.

Таким чином, на відміну від інтелектуального пособництва, фізичне може бути встановлене при активній діяльності пособника, яка передбачає надання певних речей, що можуть бути використані при вчиненні злочину, або ж фізичне полегшення вчинення злочину виконавцем.

У науці кримінального права обґрунтовується позиція, відповідно до якої пособництво має бути дійсним сприянням злочину, але може бути й співучастю у злочині надання допомоги, якою не скористався виконавець або яка була занадто незначною і не могла якось вплинути на розвиток причинного зв'язку¹⁴. Зазначений підхід, безумовно, має істотне значення при фізичному пособництві, однак у контексті інтелектуального пособництва його реалізація викликає значні сумніви з огляду на сутність та спосіб вчинення таких дій, як надання вказівок, порад. Постає питання щодо наявності підстав для констатації пособництва у тому випадку, якщо пособник дав раду, але виконавець нею не скористався.

Отже, результати аналізу наведених підходів свідчать про те, що критерій відмежування пособництва фізичного від пособництва інтелектуального не завжди може бути яскраво виражений, а іноді пособник може поєднувати як одні, так і інші способи. З огляду на таку обставину, у науці пропонується виокремлювати за аналізованим критерієм і такий третій вид пособництва, як змішане пособництво, що включає в себе одночасне використання форм фізичного та інтелектуального пособництва. Р. С. Орловський вважає, що розподіл пособництва на інтелектуальне, фізичне й змішане має значення для відмежування пособництва від підмовництва і виконавства (співвиконавства), що в свою чергу повинно сприяти правильній кваліфікації вчиненого. Крім того, така класифікація дасть змогу конкретизувати ступінь суспільної небезпечності пособництва, а тим самим – межі відповідальності пособника¹⁵.

Поділяючи позицію про можливість об'єктивного поєднання різних способів пособництва, вважаємо, що підстав виокремлювати такий вид пособництва, як змішане немає, оскільки у кожному конкретному випадку необхідно визначити лише ті дії, які можуть бути віднесені до пособницьких. Іменування таких дій одним узагальнюючим поняттям не має ані теоретичного, ані практичного значення.

Натомість, на наш погляд, окремої уваги заслуговує питання про вичерпність способів пособництва. Так, результати аналізу положень ч. 5 ст. 27 КК дають змогу виокремити дві категорії пособницької діяльності: сприяння вчиненню злочину та сприяння приховування злочину. При цьому формами вчинення сприяння вчиненню злочину є поради, вказівки, надання засобів чи знарядь або усунення перешкод, а форми сприяння приховуванню злочину визначені у законі у такий спосіб: заздалегідь обіцяне переховування злочинця, знарядь чи засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, придбання чи збут таких предметів, або інше сприяння приховуванню злочину. Буквальне тлумачення ч. 5 ст. 27

КК свідчить про те, що передбачений у законі перелік способів сприяння вчиненню злочину є вичерпним, а перелік способів сприяння приховуванню злочину вичерпним не є, оскільки відповідна норма містить таке формулювання, як «інше сприяння приховуванню злочину». З огляду на різноманітність способів, які можуть бути використані для сприяння вчиненню злочину, вважаємо, що не усі з них можуть бути охоплені поняттями, передбаченими у ч. 5 ст. 27 КК. У цьому контексті необхідно звернути увагу на визначення поняття «підбурювач», яким відповідно до ч. 4 ст. 27 КК є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину. Таким чином, визначаючи поняття одного виду співучасника (пособник), законодавець надав вичерпний перелік способів участі такої особи у спільному вчиненні злочину, а при формулюванні поняття іншого виду співучасника (підбурювача), залишив список таких способів відкритим.

Слід зауважити, що використання узагальнюючих формулювань при визначенні видів співучасників є характерним для низки зарубіжних держав. Зокрема, як зазначає І. О. Зінченко, легального визначення співучасті у законодавстві Англії ніколи не було і наразі немає – його замінює перелік відповідних дій. Науковець наводить приклад, зокрема ст. 8 Закону про співучасників та пособників *Accessories and Abettors Act 1861 p.*, у якій зазначається, що особа, яка допомагає, підбурює, дає поради чи забезпечує вчинення злочину, переслідуваного за обвинувальним актом, визнається винною у тому самому злочині¹⁶.

На наш погляд, підхід до формулювання визначення поняття «пособник» шляхом використання вичерпного переліку відповідних дій не сприяє забезпеченню належного кримінально-правового реагування на усю різноманітність діянь співучасників у вчиненні злочину. За таких умов особа, яка об'єктивно здійснила сприяння у вчиненні злочину, іншими словами, уможливило його вчинення, може уникнути кримінальної відповідальності внаслідок недосконаlosti норм кримінального закону, оскільки згідно з ч. 3 ст. 3 КК злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначають тільки цим кодексом, а відтак вчинення пособництва у спосіб, не передбачений ч. 5 ст. 27 КК, не є злочинним.

Разом із тим необхідно зважати на проблему відмежування не лише фізичного від інтелектуального пособництва, але й на відмежування пособницьких дій від дій організатора злочину. Зокрема, як зазначає П. Л. Фріс, позиція законодавця стосовно питання визнання організатором осіб, які здійснюють фінансування чи приховування діяльності злочинної організації, повністю не може бути підтриманою. Він робить висновок про те, що такий підхід містить у собі внутрішній дисбаланс із загальним підходом до визначення того чи іншого виду співучасника, оскільки в одному випадку (для ситуації злочинної організації) фінансування і переховування визнаються як організаційна діяльність, а в усіх інших – як пособництво. Це, на думку вченого, створює систему подвійних стандартів, яка не має права на існування в законі про кримінальну відповідальність¹⁷.

Підсумовуючи, необхідно звернути увагу на складнощі й неоднозначності доктринальних положень, які розвивають вчення про фізичне та інтелектуальне пособництво у науці кримінального права. Разом із тим з'ясування змісту окремих форм пособництва має істотне значення для надання належної кримінально-правової оцінки діяння пособника, оскільки різні форми сприяння, як фізичного, так і інтелектуального, наділені різним ступенем суспільної небезпечності, а тому це має бути враховано при призначенні особі покарання за його пособницькі дії.

¹ Ершов С. А. Оценка регулирования пособничества в Особенной части УК РФ / С. А. Ершов // Вестник Ярославского государственного университета им. П. Г. Демидова. – 2014. – № 1 (27). – С. 54. – (Серия: Гуманитарные науки).

² Коржанський М. Й. Уголовне право України. Частина Загальна. Курс лекцій / М. Й. Коржанський. – К. : Наукова думка, 1996. – С. 259.

³ Кримінальне право України: Загальна частина : підруч. / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Х. : Право, 2010. – 456 с. – С. 220.

⁴ Таганцев Н. С. Курс русского уголовного права. Часть Общая. – Кн. 1. Учение о преступлении. / Н. С. Таганцев. – СПб., 1880. – С. 62–63.

⁵ Тельнов П. Ф. Ответственность за соучастие в преступлении / П. Ф. Тельнов. – М., 1974. – С. 55.

⁶ Гришук В. К. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / В. К. Гришук. – К. : Видав. дім «Ін Юре», 2007. – С. 336.

⁷ Ковалев М. И. Соучастие в преступлении / М. И. Ковалев. – Екатеринбург, 1999. – С. 163.

⁸ Арутюнов А. Пособник преступления / А. Арутюнов // Закон и право. – 2002. – № 11. – С. 29.

⁹ Шубина В. Ю. Дискуссионные аспекты законодательной регламентации интеллектуального пособничества в преступлении / В. Ю. Шубина // Юридический вестник Кубанского государственного ун-та. – 2010. – № 4. – С. 54.

¹⁰ Ушаков А. В. О формах пособничества совершению преступления / А. В. Ушаков // Правоведение. – 1972. – № 3. – С. 108.

¹¹ Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка потуранню вчиненню злочину : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. М. Лемешко. – Х., 2001. – С. 61–62.

¹² Орловський Р. С. Кримінальна відповідальність за пособництво вчиненню злочину: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Р. С. Орловський. – Х., 2000. – С. 112.

¹³ Митрофанов І. І. Співучасть у злочині: навч. посіб. / І. І. Митрофанов, А. М. Притула. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 75.

¹⁴ Советское уголовное право. Общая часть : учеб. / [Н. А. Беляев, Р. Р. Галиакбаров, Н. П. Грабовская и др.] ; под ред. Н. А. Беляева, М. И. Ковалева. – М. : Юрид. лит., 1977. – С. 275.

¹⁵ Орловський Р. С. Кримінальна відповідальність за пособництво вчиненню злочину : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Р. С. Орловський. – Х., 2000. – С. 112.

¹⁶ Зінченко І. О. Співучасть у злочині за кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект / І. О. Зінченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 3 (14). – С. 207.

¹⁷ Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / П. Л. Фріс. – К. : ЦУЛ, 2004. – С. 184.

Резюме

Цибулін Т. Г. Способи фізичного та інтелектуального пособництва у кримінальному праві України.

У статті досліджуються критерії розмежування способів пособництва, які дають змогу віднести той чи інший вид сприяння вчиненню злочину до фізичного або інтелектуального. Доведено тезу про недосконалість формулювання у законі про кримінальну відповідальність вичерпного переліку способів сприяння вчиненню злочину, а також досліджено основні підстави для відмежування пособництва від інших суміжних діянь.

Ключові слова: пособник, фізичне пособництво, інтелектуальне пособництво, причетність, співучасть.

Резюме

Цибулин Т. Г. Способы физического и интеллектуального пособничества в уголовном праве Украины.

В статье исследуются критерии разграничения способов пособничества, позволяющие отнести тот или иной вид содействия совершению преступления к физическому или интеллектуальному. Доказан тезис о несовершенстве формулировки в законе об уголовной ответственности исчерпывающего перечня способов содействия совершению преступления, а также исследованы основные основания для отграничения пособничества от других смежных деяний.

Ключевые слова: пособник, физическое пособничество, интеллектуальное пособничество, причастность, соучастие.

Summary

Tsybulin T. Methods of physical and intellectual complicity in criminal law of Ukraine.

The article examines the criteria for distinguishing the ways of collaboration that enable to carry some form of facilitating the commission of the offense to the physical or intellectual. Proved the thesis of the imperfection of the wording in the law on criminal liability of an exhaustive list of ways to facilitate the commission of the crime, as well as it is studied the main reasons for delimitation complicity of other related acts.

Key words: accomplice, aiding physical, intellectual complicity, involvement, complicity.

Отримано 15.10.2014

УДК 343.431 (477)

А. К. ЩЕРБАКОВА

*Альона Костянтинівна Щербакова, аспірантка
Харківського національного університету внут-
рішніх справ*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ БАНДИТИЗМУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

На базі таких наук, як криминологія, соціологія, кримінальне право, які тісно взаємопов'язані між собою, формуються нові сфери людських знань про злочинність, її причини та закономірності. Як слушно з цього приводу зазначає професор Н.Ф. Кузнецова, цими науками давно встановлено, що рівень, спосіб, якісні показники життя кожного окремого члена суспільства й, таким чином, всього суспільства взагалі справляють значний вплив на загальний рівень злочинності в цьому суспільстві, особливо на ті види злочинності, які мають корисливу мету¹. Засновник теорії соціальної складової в криминології Адольф Жак Кетле писав, що суспільство містить в собі зародки усіх злочинів, що мають вчинитися, тому що воно має в собі умови, що сприяють їхньому розвитку².

В цьому плані показовим прикладом може бути саме бандитизм, що має глибокі історичні корені, він являє собою не просто соціальний феномен, втілений в статті кримінального кодексу, а цілу філософію, наступний рівень кримінальної субкультури – певного роду трансформацію традиційного крадійництва в беззаконня, що пов'язане з процвітаням культури агресії та відсутністю будь яких обмежень.

Бандитизм тісно пов'язаний з революційними перетвореннями суспільних відносин, коли суспільство, з його протиріччями, вадами, недосконалістю, користолюбством, насильством та багатьма іншими недоліками, стає слабко контрольованим державою. Це сприймається деякими прошарками суспільства як уседозволеність. Для успішної протидії цьому негативному явищу слід виявляти його детермінанти, які лежать в основі появи, існування, зміни, зникнення розглядуваного соціального феномену.

Дослідження різних соціальних явищ, з точки зору їх історичного розвитку, завжди було предметом зацікавленості як криминологів, так і вчених інших галузей знань. І це не випадково. Адже встановлення діалектичного зв'язку минулого з дійсністю певного негативного явища дає можливість в майбутньому не